

ЮЛІАН РЕВАЙ – МІНІСТР КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Юліан Ревай був одним з найпопулярніших політичних діячів Карпатської України. Педагогічні здібності перепліталися з активною політичною діяльністю протягом всього міжвоєнного періоду. Юліана Ревая справедливо вважають одним з творців Карпато-Української держави.

Майбутній міністр Карпатської України народився 1899р. в селі Мирча на Березнянщині. Початкову освіту здобув в школах Мирчі та Костьової Пастілі, після чого закінчив Ужгородську гімназію. В двадцятих роках Ю.Ревай організував у Мукачеві Соціал-демократичну партію. Через деякий час він став членом президії цієї партії, обирався депутатом чехословацького парламенту від соціал-демократів краю (1935-1938). Відомий зарубіжний дослідник П.Р.Магочій відзначав, що Ю.Ревай "був членом парламентської групи, що вела з чехословацьким урядом переговори про автономію (1938), редактором політичної газети "До перемоги" (1935-1936) і заступником голови урядової секції "Русско-української Центральної народної ради" (1938)". До цього додамо, що Ю.Ревай був не тільки заступником, але й головою УЦНР. Протягом 20-30 років Ю.Ревай виконував обов'язки секретаря Педагогічного товариства, редагував газету "Учитель", працював шкільним інспектором. Навіть пізніше, коли політична робота забиратиме в нього багато часу, Ю.Ревай буде активним діячем освітнього руху в краї. Його перу належать праці "Русько-мадярська термінологія" (1923, у співавторстві), "Мадярсько-руський словарь" (1928, у співавторстві), "Довкола автономії Підкарпатської Русі" (1936) та ін.

5 липня 1938 р. Ю.Ревай виступив з промовою "Нема тої сили, яка б могла відобрати від наших дітей українські підручники". "Українці не бояться жодного плебісциту відносно мови, - говорив він, - але хай він буде переведений на підставі регулярних приписів, що мають моральну основу, допускають публічну контролю й знеможливають і чотириразову корекцію". Ю.Ревай відкинув твердження, що плебісцит у мовному питанні є демократичним: "в демократії, що правдиве, правильне, не рішає більшість, але наука й моральність". Про русофільські підручники він однозначно заявив, що "велика перемога Сабової граматики означає не лише повну моральну поразку, але прямо розгром руского табору й нечуване розз'єднання, бо є він розбитий на якихось шість піднапрямків".

Ю.Ревай одним із перших привітав вихід у світ першого номера газети "Нова свобода", яку редагував В.Гренджа-Донський - відомий закарпатський письменник і громадсько-політичний діяч. "Справа щоденника, - писав Ю.Ревай, - є загальною справою нашого суспільства не дивлячись на його партійно-політичний стаж. Наше відродження відповідно до сьогоднішньої доби в рамках демократичної республіки скорим темпом йде вперед. Народні маси освідомлюють, отже ми, що держимо руку на живчику нашого суспільного життя, не могли не бачити, що без щоденної преси нам більше не обійтись. Пускаємо в світ "Нову свободу" й тільки одне бажаємо щоденникові, щоб всі українці спільними силами підтримували його".

9 липня 1938 р. Ю.Ревай одержав від прем'єр-міністра Чехословаччини М.Годжі запрошення на обговорення справи відносно автономії. Зустріч відбулася 14 липня. М.Годжа висловив бажання, щоб в справі автономії представники політичних партій порозумілися і діяли спільно. На думку чехословацького прем'єра, "опозиційні партії мають прилучитися до їхньої акції". 27 липня М.Годжа заявив Ю.Реваю і Л.Бачинському, що вибори до Сейму можуть відбутися вже цього року (1938-Авт.). Переговори між представниками українського напрямку в краї і урядом Чехословаччини тривали аж до жовтня 1938 р. Відомо, що чергова зустріч між М.Годжею і Ю.Реваєм відбулася в

Празі 5 жовтня 1938 р. Юліан Ревай знаходився в курсі всіх політичних подій того часу. 20 жовтня 1938 р. він дав інтерв'ю німецьким журналістам, в якому відзначив: "Уповноваження влади Підкарпаття є однакове з уповноваженням влади Словаччини. Найголовнішим нашим завданням є впорядкування границі з Мадярщиною, яке тепер проводиться. Вірю, що знайдемо розв'язку, яка буде відповідати інтересам Підкарпаття й Мадярщини. Мадярщина стоїть на принципі самовизнання й влада Підкарпаття в границях можливості хоче це задоволити. Але мадярська влада мусить взяти під увагу географічні відносини й комунікаційну сітку". Однак, пізніші події довели, що долю кордонів вирішував не уряд Карпатської України, а "сильні світу цього". Оптимістично Ю.Ревай був настроений під час зустрічі з редактором Німецького Інформаційного Бюро Карлом Арійо і кореспондентом "Націонал Цайтунг" Г.Меркеном (23 жовтня 1938 р.).

Уряд гортистської Угорщини вів антиукраїнську та античеську пропаганду, агітацію з приводу проведення плебісциту, засилав банди терористів на територію краю. 26 жовтня 1938 р. Ю.Ревай був присутній на засіданні УЦНР, де підтримав її членів виступити проти плебісциту, відстоював принципи федерації народів у Чехословацькій державі. Засудив він також необгрунтовану угорську пропаганду. Даючи інтерв'ю представникові Німецького Інформаційного Бюро, Ю.Ревай відзначив: "Ворожа пропаганда поширює сплетні, що в Карпатській Україні є переслідування на політичному чи релігійному тлі, зокрема переслідування православного населення. Ці чутки - видумані. В Карпатській Україні немає ніяких переслідувань. Всі громадяни, без різниці політичної переконаності чи релігійної приналежності - є рівні перед законом".

1 грудня 1938 р. М.Годжа і генерал Я.Сирови повідомляли Ревая: "Пане после Ревай, прийнявши демісію цілої чехословацької влади, звільняю Вас з уряду міністра Підкарпатської Русі... Іменую Вас членом влади Підкарпатської Русі". В часи автономії Ревай став міністром торгівлі і громадських робіт в кабінетах А.Бродія і А.Волошина, був автором законопроекту про автономію краю, представляв автономний край на переговорах про економічне співробітництво з Німеччиною, був обраний послом Союму, призначений прем'єр-міністром і міністром закордонних справ останнього уряду.

Ю.Ревай користувався величезним авторитетом в народі. "Розглянеться по присутніх, - повідомляла "Нова свобода" про виступ Ю.Ревая на з'їзді "Учительської Громади", - Зору його не видко, але блестяться скла окулярів. Буря оплесків. Говорить залізною логікою. Здається, немає людини, яка б його висновків змогла заперечити. Притім ясний й одвертий, та щирий, імпонує. Навіть єпископ Олександр очевидно задоволений його логічними виборами". Його всюди радо зустрічали, уважно слухали. 24 жовтня 1938 р. Ю.Ревай повертався з Солотвина, де відвідав копальні, й зупинився у Вонігові, "де на вістку, що їде перший український міністр зібралось буквально ціле село, старі й молоді, діти і дорослі, які уладили міністрові бурхливі овації".

Українська преса Східної Галичини теж високо оцінила Ю.Ревая. Львівський часопис "Новий час" 10 жовтня 1938 р. констатував: "Приявність у складі цього уряду загальновідомих постатей - активних українських діячів-політиків: о.Августина Волошина й посла до пражського союму Юлія Ревая - для нас найкраща запорука, що керма подій і життя буде в надійних і досвідчених руках". "Міністри о.Волошин та Ю.Ревай, - повідомляла львівська газета "Діло" (1938. - 11 жовтня), - державні й випробувані українські діячі, які не потребують національної легітимації".

Після поразки визвольних змагань Ю.Ревай, разом з деякими членами уряду Карпатської України, емігрував за кордон. Деякий час проживав у Словаччині. В липні 1939 р. брав участь у переговорах з Проводом Українських Націоналістів (Венеція), на яких було прийнято документ про співпрацю. В 1945 р. емігрував до Німеччини, а в 1948р. до США, де став директором кредитного товариства, начальником канцелярії

Українського конгресового комітету, директором Українського інституту і Карпатського дослідного центру, який сьогодні носить його ім'я. Юліан Ревай помер в 1979 р.

Із вищесказаного видно, що Юліан Ревай вніс вагомий вклад у розбудову Карпато-Української незалежної держави, очолюючи найвідповідальніші напрямки діяльності в його уряді. Прийшов час написати фундаментальну біографію цього видатного політика, педагога і громадського діяча краю.